

Ivan Lutterer: Vliv společenských faktorů na změny v místních jménech ČSSR

- masové přejmenování probíhalo asi do pol. 50. let 20. století
- po této době, v desetiletí 1955-1965 zjistil Lutterer také změny (asi u 4 % osad v tehdejší ČSSR)

Typy změn

1. hláskové, pravopisné úpravy

- např. úprava jmen na Slovensku, existujících v ukrajinské dubletě, např. *Vyšnyj Orlich*, dále jen *Vyšný Orlík* (okr. Bardejov, dn. Svidník v Prešovském kraji)
- ve slovenských toponymech přesun mezi hláskami s a š: *Šitník* na *Sitník* (o. Bardejov) – oblast šarišských nářečí, kde namísto s je š
- probíhaly úpravy ve směru *nářeční forma* → *spisovná forma* (např. odst. kvantity v nářečí)

2. tvaroslovné, slovtvorné úpravy

- nejčastěji změna čísla: *Olšinka* → *Olšinky* (o. Ústí n. Labem)
- slovtvorné úpravy minimální, na Slovensku *Ihlanovce* → *Ihľany* (o. Poprad)

3. Přívlastková určení

- nejvíce změn
- rozšíření o rozlišující přívlastek, nejvíce o neshodný
 - o Lutterer hodnotí toto tvoření jako „invenčně chudé a stereotypní“
 - o nejčastěji totiž podle polohy u nějakého jiného města/obce: *Roztoky u Semil*; o smyslu podobného určení lze s úspěchem pochybovat u typu *Nová Víška u Domašína* (o. Chomutov), protože *Domašín* není o moc významější než *Nová Víška* a navíc *Domašínů* je v Čechách šest.
 - o o něco více identifikující jsou určení podle polohy *nad/pod* řekou, horou apod.
 - o uplatňovaly se i názvy typu *Opatovice I, II*
 - o tvoření sdružených názvů typu *Suchonice-Přestavky* na Olomoucku – to naráželo na problémy, kam umístit MNV, která z obcí je tedy důležitější apod. Dnes je tendence obcí spíše se osamostatňovat
 - o rozšiřování pomocí *lázně*: *Lipová-lázně* (o. Jeseník), *Mšené-lázně* (o. Litoměřice) – snaha o prestiž
- u některých naopak odstraněn, protože nebyl přijatelný z důvodů ideologických, politických
 - o výraznou skupinou jsou MJ s odstraněným přívlastkem *Svatý, Svätý* (vztahuje se k patrociniu) – odstraňovány už v r. 1951; např. *Turčianský Svätý Martin*, dn. *Martin*, *Liptovský Svätý Mikuláš*, dn. *Liptovský Mikuláš*, někdy nahrazováno, např. *Svätý Jur* na *Jur při Bratislave*; u nás např. *Svatý Kopeček* na *Kopeček u Olomouce*, *Údol Svatého Kryštofa* (o. Liberec) na *Kryštofovo Údolí*
 - o názvy tohoto typu mají většinou starou tradici a v mnoha případech bránilo změnám místní obyvatelstvo; někde si vymínili místní zachování původního názvu, např. severočeské obce *Hora Svaté Kateřiny* (o. Most), *Hora Svatého Šebestiána* (o. Chomutov), kde byly obavy, aby protesty lidí neovlivnily těžbu uhlí a rašeliny; řada z nových uměle prosazených názvů tak žila pouze v úředním úzu,

tak např. název obce *Svatý Jiří* (o. Ústí nad Orlicí) změněn na *Nový Jiří*, avšak hned v r. 1991 na žádost místních obnoven původní název – dnes *Svatý Jiří*

4. další změny

- některé dosud německé názvy, které unikly pozornosti v 50. letech, např. u Českého Krumlova *Dolní Marksschlag* na *Hraničná*
- z politických důvodů odstraněna MJ *Štefánikovo* (o. Galanta) na *Javorinka*
- snad turistické (reklamní) motivy (?) u MJ *Domašov* na *Bělá pod Pradědem*

5. zanikání

- splynutí s jinou obcí
- zanikání obcí - samovolné, zvláště v pohraničí
- plánované likvidace obcí (dálnice, přehrady, povrchové doly) – odkaz na www.zanikleobce.cz